

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ЛАБОРАТОРІЯ
З ПИТАНЬ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ МОЗ УКРАЇНИ

ІНФОРМАЦІЙНА ДОВІДКА
про результати соціологічного опитування роботодавців
для випускників освітніх програм НФаУ

Протягом лютого-квітня 2024 року з метою оцінки якості освітніх програм НФаУ Науково-методичною лабораторією з питань фармацевтичної освіти було проведено опитування дослідження думки роботодавців щодо підготовки здобувачів вищої освіти за наступними програмами:

- Біотехнологія, бакалавр (БТ);
- Клінічна фармація, магістр (КФ);
- Лабораторна діагностика, бакалавр, (ЛДб);
- Лабораторна діагностика, магістр (ЛДм);
- Менеджмент, бакалавр (М);
- Промислова біотехнологія, магістр (ПБ);
- Технології парфумерно-косметичних засобів, магістр (ТПКЗ);
- Технології фармацевтичних препаратів, магістр (ТФП);
- Управління охороною здоров'я та фармацевтичним бізнесом (УОЗФБ);
- Фармація, доктор філософії (Phd);
- Фармація, магістр (Фм);
- Фізична терапія, бакалавр (ФТ);
- Якість, стандартизація та сертифікація (ЯСС).

В опитуванні взяли участь 144 представників підприємств, на яких працюють випускники названих вище освітніх програм, – аптек, фармацевтичних заводів і компаній, медичних закладів і лабораторій, державних установ. Опитування проводилося у дистанційній формі із застосуванням Google-форм. Респондентам було запропоновано дати відповіді на питання відкритого та закритого типу щодо якості освітніх програм, випускники яких працюють на їхньому підприємстві.

Роботодавці зазначають, що випускники освітніх програм НФаУ працюють в їхніх організаціях на різних посадах (табл. 1): фармацевт, лаборант, керівні посади вищої адміністративної ланки, інженер-технолог, медичні посади та інші.

Таблиця 1

Розподіл відповідей на питання «На яких посадах у Вашій організації працюють випускники освітньої програми?»

Освітня програма	Посади, на яких працюють випускники ОП *(...) – кількість відповідей
Фармація (магістр)	Фармацевт (9) Завідувач аптекою (2) Викладач (2) Клінічний відділ, відділ фармаконагляду
Клінічна фармація	Клінічний фармацевт (13) Фармацевт (4) Асистент фармацевта Офіцер з фармаконагляду Фармацевтичний представник Касир Викладач
Технології парфумерно-косметичних засобів	Косметолог (3) Фармацевт Контроль якості, технологія виробництва Технолог парфумерно-косметичних засобів
Технології фармацевтичних препаратів	Інженер-технолог (4) Керівник підрозділу (4) Майстер (2) Посади у сфері контролю якості (2), у сфері виробництва лікарських засобів. Провідний інженер з якості. Інженер-дослідник Технік-технолог
Фармація (доктор філософії)	Фахівець (3) Аналітик (2) Фармацевт

	Фахівець відділу розробки лікарських засобів (2)
Лабораторна діагностика (бакалавр)	Лаборант (3) Бактеріолог
Лабораторна діагностика (магістр)	Лікар-лаборант (5) Лаборант (2)
Фізична терапія	Асистент фізичного терапевта (5) Фізичний терапевт (4) Ерготерапевт Асистент ерготерапевта
Біотехнологія	Лаборант, старший лаборант (4) Інженер, інженер-технолог (3) Фахівці відділу реєстрації, відділу якості, виробництва лікарських препаратів
Промислова біотехнологія	Лаборант, старший лаборант (4) Начальник сектору або дільниці Інженер Посади у виробництві, у відділах реєстрації, логістики, валідації
Менеджмент	Керівна посада (2) Медичні посади: лікарі, медсестри (3) Фармацевт (2) Контролер якості Посади у відділі маркетингу, відділі якості, регуляторному відділі Завідувач аптечного пункту Асистент фармацевта
Управління охороною здоров'я та фармацевтичним бізнесом	Керівна посада (6) Менеджер (3) Завідувач аптеки (2) Завідувач ВСП Заступник медичного директора з поліклінічного розділу робіт Відділ маркетингу Менеджер з персоналу Старший фельдшер В.о. завідувача амбулаторії, лікар загальної практики сімейної медицини Field Force manager, керівник зовнішньої служби Керівник проекту Заступник директора медичного департаменту
Якість, стандартизація та сертифікація	Посади у відділі контролю/забезпечення якості (7) Посади у відділі валідації Начальник цеху енергозабезпечення Аналітик, куратор аптек Медичний представник Фахівець з реєстрації, сертифікації, стандартизації та якості Начальник служби Адміністратор Аудитори систем менеджменту Технічні секретарі, асистент аудитора

На думку переважної більшості роботодавців (близько 3/4 респондентів) випускники НФаУ мають високий рівень професійної підготовки (в середньому серед усіх освітніх програм, що досліджуються) (табл. 2) та їхня підготовка за освітньою програмою відповідає вимогам ринку праці (табл. 3).

Таблиця 2

Розподіл відповідей на питання «Як би ви оцінили загальний рівень професійної підготовки випускників освітньої програми:» відповідно до освітніх програм, %

Освітня програма	рівень професійної підготовки			
	високий	достатній	низький	дуже низький
Біотехнологія	77,1	22,9	-	-
Клінічна фармація	76,2	23,8	-	-
Лабораторна діагностика (б)	100	-	-	-
Лабораторна діагностика (м)	71,4	28,6	-	-
Менеджмент	70	30	-	-
Промислова біотехнологія	73	27	-	-
Технології парфумерно-косметичних засобів	74	26	-	-
Технології фармацевтичних препаратів	76	24	-	-
Управління охороною здоров'я та фармацевтичним бізнесом	90,9	9,1	-	-
Фармація (PhD)	72	28	-	-
Фармація (м)	84,6	15,4	-	-
Фізична терапія	80	20	-	-
Якість, стандартизація та сертифікація	100	-	-	-
Середнє	80,4	19,6	-	-

Більше ніж 3/4 опитаних вважають, що кваліфікація випускників НФаУ, що працюють в їхній організації, повністю відповідає вимогам до роботи, яку вони виконують (табл. 4).

**Розподіл відповідей на питання «Як ви вважаєте, чи відповідає вимогам ринку праці підготовка фахівців за освітньою програмою?»
відповідно до освітніх програм, %**

Освітня програма	Відповідність вимогам ринку праці			
	повністю відповідає	скоріше відповідає	частково відповідає, частково ні	скоріше не відповідає; не відповідає
Біотехнологія	70,1	29,9	-	-
Клінічна фармація	85,7	14,3	-	-
Лабораторна діагностика (б)	100	-	-	-
Лабораторна діагностика (м)	85,7	14,3	-	-
Менеджмент	80	20	-	-
Промислова біотехнологія	70	30	-	-
Технології парфумерно-косметичних засобів	83,3	16,7	-	-
Технології фармацевтичних препаратів	72	28	-	-
Управління охороною здоров'я та фармацевтичним бізнесом	81,8	18,2	-	-
Фармація (PhD)	100	-	-	-
Фармація (м)	92,3	7,7	-	-
Фізична терапія	75	25	-	-
Якість, стандартизація та сертифікація	100	-	-	-
Середнє	84,3	15,7	-	-

Оцінюючи професійні компетентності, роботодавці відзначили (табл.5), що випускникам притаманні на високому рівні¹ наступні компетентності: здатність та готовність навчатися новому у професії, виявляти ініціативу та підприємливість, володіння іноземною мовою, знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, письмова і усна комунікація державною мовою у професійній сфері, здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, вміння працювати у

¹ Аналізується відповідно до рівнів: середній бал $\geq 4,5$ – високий рівень, ≥ 4 і $< 4,5$ – вище середнього, ≥ 3 і < 4 – середній, ≥ 2 і < 3 – нижче середнього, ≥ 1 і < 2 – низький рівень.

Таблиця 4

Розподіл відповідей на питання «Як, в цілому, кваліфікація випускника програми, який працює у Вашій організації, співвідноситься з вимогами до роботи, яку він виконує?» відповідно до освітніх програм, %

Освітня програма	Кваліфікація випускника...			
	повністю відповідає вимогам до роботи	скоріше відповідає вимогам до роботи	скоріше не відповідає вимогам до роботи	не відповідає вимогам до роботи
Біотехнологія	71,4	28,6	-	-
Клінічна фармація	72,5	27,5	-	-
Лабораторна діагностика (б)	100	-	-	-
Лабораторна діагностика (м)	85,7	14,3	-	-
Менеджмент	74	26	-	-
Промислова біотехнологія	70	30	-	-
Технології парфумерно-косметичних засобів	76,7	23,3	-	-
Технології фармацевтичних препаратів	75	25	-	-
Управління охороною здоров'я та фармацевтичним бізнесом	95,5	4,5	-	-
Фармація (PhD)	100	-	-	-
Фармація (м)	88,6	11,4	-	-
Фізична терапія	87	13	-	-
Якість, стандартизація та сертифікація	85	15	-	-
Середнє	83,2	16,8	-	-

команді, здатність застосовувати знання на практиці. Також добре (вище середнього) розвинені навички роботи зі службовими документами, використання інформаційних і комунікаційних технологій, дисциплінованість, чітке дотримання трудової дисципліни, хоча в цілому рівень розвитку цих компетентностей трохи нижче тих, що вказані вище.

На думку роботодавців освітні програми, випускників яких вони оцінювали, містять необхідний перелік компетентностей фахівців для роботи в їхніх організаціях.

Таблиця 5

**Оцінка роботодавцями рівня професійних компетентностей випускників відповідно до освітніх програм
(за п'ятибальною шкалою)**

Компетентності	Освітня програма													
	БТ	КФ	ЛДб	ЛДм	М	ПБ	ТПКЗ	ТФП	УОЗФБ	Ф(Phd)	Фм	ФТ	ЯСС	Середнє
Здатність та готовність навчатися новому у професії	4,86	4,81	5	5	4,96	4,8	4,83	4,9	4,96	5	5	5	5	4,93
Здатність виявляти ініціативу та підприємливість	4,86	4,86	4,71	4,96	5	4,6	4,67	4,86	4,8	4,94	4,86	5	5	4,86
Володіння іноземною мовою	4,57	4,71	4,88	4,81	4,76	4,8	5	4,8	4,84	4,9	4,84	4,75	5	4,82
Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	4,79	4,76	5	4,94	4,98	4,82	5	4,87	5	5	5	4,95	5	4,93
Письмова і усна комунікація державною мовою у професійній сфері	4,6	4,77	4,76	4,92	4,9	4,76	4,83	4,88	4,85	4,98	4,96	5	4,9	4,85
Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел	4,7	4,86	4,86	4,9	4,9	4,78	4,73	4,72	4,82	5	5	4,92	4,8	4,85
Вміння працювати у команді	4,72	4,62	4,4	4,86	4,89	4,76	4,8	4,87	4,85	4,92	4,9	4,88	4,95	4,80
Здатність застосовувати знання на практиці	4,74	4,64	5	4,95	4,92	4,4	4,74	4,76	4,81	4,92	5	4,96	4,9	4,83
Навички роботи зі службовими документами	4,62	4,79	4,77	4,88	4,88	4,78	4,62	4,68	4,86	4,97	4,82	4,82	4,9	4,80
Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	4,68	4,76	4,8	4,87	4,92	4,8	4,5	4,75	4,88	5	5	4,87	4,9	4,83
Дисциплінованість, чітке дотримання трудової дисципліни	4,69	4,24	4,2	4,86	4,82	4,6	4,1	4,4	4,7	4,85	4,9	4,86	4,6	4,60
Середнє	4,71	4,71	4,76	4,90	4,90	4,72	4,71	4,77	4,85	4,95	4,93	4,91	4,90	

Загальні побажання роботодавців щодо знань, умінь та навичок у випускників освітніх програм НФаУ – більш глибоке знання професійної іноземної мови, наявність soft skills, спеціалізованих практичних навичок. Рекомендації роботодавців щодо покращення освітніх програм за цим питанням представлені в таблиці 6, щодо переліку додаткових освітніх компонентів, які необхідно включити до освітньої програми – в таблиці 7, інші пропозиції – в таблиці 8 (освітні програми, за якими відсутні пропозиції, у таблицях не вказано).

Таблиця 6

Відповіді на питання «Які, на Вашу думку, додаткові знання, навички, уміння фахівців має забезпечувати освітня програма?»

Освітня програма	Додаткові знання, навички, уміння фахівців
Біотехнологія	Вміння розробляти документацію, що супроводжує технологічний процес
Клінічна фармація	Знання наказів МОЗ України Вміння формувати локальні протоколи лікування
Лабораторна діагностика (бакалавр)	Проведення контролю якості досліджень згідно з ISO/IEC17025:2019 (2) Проведення внутрішньолaboratorного контролю
Лабораторна діагностика (магістр)	Розгляд цитологічних мазків під мікроскопом, диференціювання різних типів запалення мікроскопічно та макроскопічно
Менеджмент	Вміти планувати, організовувати, моніторити Володіння спеціальними комп'ютерними програмами
Промислова біотехнологія	Поглиблене вивчення іноземної мови за фахом
Технології парфумерно-косметичних засобів	Знання про новітні процедури і технології Знання нормативно-технічної документації, її розробка
Технології фармацевтичних препаратів	Більш глибоке знання професійної іноземної мови (2) Знання регуляторних вимог до виробництва лікарських засобів відповідно до вимог належних виробничих практик, фармацевтичну систему якості, сучасні вимоги до розробки лікарських засобів, сучасні методи контролю якості, лікарських засобів (ДФУ), про валідацію процесів та аналітичні методики, важливість впровадження фармацевтичної системи якості на підприємстві, управління ризиками. Знання про сучасне обладнання і новітні технології виробництва Вміння аналізувати ризики, розробляти відповідну документацію Вміння працювати з даними та здійснювати їх аналіз

Управління охороною здоров'я та фармацевтичним бізнесом	Навички роботи із службовими документами Питання контролю якості та логістики Знання щодо комунікацій в соціальних мережах
Фармація (доктор філософії)	Питання державної реєстрації лікарських засобів
Фармація (магістр)	Більше уваги розвитку soft skills Вміння комунікувати з клієнтом та з колегами Питання надання допомоги при невідкладних станах в військовий час Стресостійкість Більше уваги питанням фармацевтичної опіки, фармакокінетики та взаємодії ліків, асортименту аптеки Більше уваги клінічній підготовці здобувачів освіти
Фізична терапія	Практичні навички фізичної терапії осіб з травмами війни Використання в освітньому процесі іноземних фахових наукових джерел
Якість, стандартизація та сертифікація	Креативне мислення Питання енергетичного менеджменту Більше уваги приділити формуванню умінь по управлінню ризиками

Таблиця 7

Відповіді на питання «Які дисципліни, на Вашу думку, необхідно додати до освітньої програми?»

Освітня програма	Дисципліна, сфера знань
Клінічна фармація	Поглиблене вивчення англійської мови (3) Клінічна фармація в хірургії Інфекційний контроль
Лабораторна діагностика (м)	Паразитологія
Технології парфумерно-косметичних засобів	Нутріціологія Інноваційні технології в косметології
Технології фармацевтичних препаратів	Валідація технологічних процесів і кваліфікація обладнання, MFT - як основний тест для проведення асептичних процесів Бережливе виробництво Lean Фармацевтична аналітика, управління якістю
Управління охороною здоров'я та фармацевтичним бізнесом	«Консалтинг (аутсорсинг)» Більше освітніх компонентів з правових аспектів та етики Інноваційний менеджмент Кібербезпека
Фармація (магістр)	Рациональне використання сучасних лікарських засобів Перша долікарська допомога під час військового стану Курси тактичної медицини (надання допомоги постраждалим від вибухів на догоспітальному етапі, як діяти у разі поранень, приклади зупинки кровотеч, як діяти при вибухах, аптечка військового стану тощо) Поглиблене вивчення специфіки та напрямків маркетингу. Економіка, Менеджмент, Мерчандайзинг, Таргетинг. Як підняти збиткову аптеку, які є кроки до підвищення

	рентабельності, конкурентоспроможність, фармацевтична опіка для збільшення продажів і підвищення чека Управлінські та комунікативні навички: як працювати у колективі, портрет фармацевта – навички надання послуг. Психологія, юридичні питання, конфліктологія
Фізична терапія	Фізична терапія травм війни Професійне мислення ерготерапевта
Якість, стандартизація та сертифікація	Вивчення професійної іноземної мови Креативне мислення Більше освітніх компонентів з правових аспектів Паблік рилейшнз

Таблиця 8

Відповіді на питання «Ваші пропозиції або рекомендації щодо підвищення якості підготовки фахівців за освітньою програмою»

Освітня програма	Пропозиції щодо підвищення якості підготовки
Біотехнологія	Розширити співпрацю з науково-дослідними установами Збільшити кількість баз практики та розширити комунікації з роботодавцями
Клінічна фармація	Співпраця з партнерами з різних регіонів України та наближення освітньої програми до аналогічних освітніх програм найкращих університетів світу
Лабораторна діагностика (магістр)	Можливо розглянути копрологічне дослідження Додати курс по вивченню досліджень з біологічним матеріалом сечі.
Промислова біотехнологія	Розширити співпрацю з науковим установами Здійснювати пошук грантів
Технології парфумерно-косметичних засобів	Додати більше годин на опанування фахових освітніх компонентів
Технології фармацевтичних препаратів	Більше практичних занять на базі компаній фармацевтичної галузі Підготовка інженерів з патентної та винахідницької роботи Фокус на ПАХТ
Управління охороною здоров'я та фармацевтичним бізнесом	Включення курсів з міждисциплінарних підходів у розв'язанні проблем сучасної охорони здоров'я та фармацевтики, а також збільшення фокусу на дослідницькій діяльності та інноваціях у галузі
Фармація (доктор філософії)	Акцентувати увагу на сучасну нормативну документацію у галузі розробки лікарських засобів
Фармація (магістр)	Підтримувати високий професійний імідж професії серед здобувачів освіти. Контролювати рівень засвоюваності знань. Включити до вивчення у «Фармакології» знання не тільки діючих речовин, а і всіх торговельних назв, виробників, доз та форм випуску, ввести біологічні активні добавки,

	косметику, дитяче харчування, товари, які не є лікарським засобом.
Фізична терапія	Збільшення кількості фізичних терапевтів на посаді викладача Активна робота здобувачів освіти в реабілітаційних закладах, обмін досвідом. Стажування (практика) в закордонних реабілітаційних центрах
Якість, стандартизація та сертифікація	Продовжувати залучати зовнішніх фахівців-практиків до освітнього процесу для більшого розуміння слухачами необхідності використання теоретичних знань у подальшій практичній роботі та удосконалення отриманих навичок та знань як теоретичних, так і практичних

За результатами опитування можна зробити висновок, що в цілому роботодавці вважають, що випускники освітніх програм НФаУ мають високий загальний рівень професійної підготовки випускників освітньої програми, що підтверджуються високим рівнем розвитку їх професійних компетентностей, підготовкою фахівців відповідно до вимог ринку праці.

Заступник директора ННПФ,
доц.

Ольга ГЕРАСИМОВА